

GÜNEY TÜRKİSTAN'DA (AFGANİSTAN) ÖZBEK TÜRKÇESİYLE

YENİ YAYIMLAR -I

Selahittin TOLKUN¹

Afganistan uzun asırlar boyunca Türk hâkimiyetinde yaşamıştır. Hâlen dahi birçok kaynakta ülkenin kuzeyi *Güney Türkistan*, *Cenûbî Türkistan*, *Türkistan-ı Sagır*, *Bend-i Türkistan*, *Afgan Türkistan'ı* gibi adlarla anılmaktadır. Bu tür adlandırmalar yabancı kaynaklarda da karşımıza çıkar: *Afghan Turkestan*, *South Turkestan*, *Bande Turkestan*, *Южный Туркестан* vb. Ülkede Özbek ve Türkmenler ağırlıklı olmak üzere *Kazak*, *Kırgız*, *Afşar*, *Kızılbaş* gibi küçük Türk toplulukları mevcuttur.

Afganistan'daki hâkimiyette oldukları uzun asırlar boyunca Türkler; *Ali Şîr Nevâî*, *Hüseyin Baykara* gibi Doğu Türk dilinin ve şiirinin büyük şahsiyetlerini yetiştirmişlerdir. Bu süre zarfında bir Türk yurdu olan bu bölgede, Türkler hâkim oldukları sürece diğer dillere karşı yok edici bir siyaset yürütmemişlerdir. Buna karşılık Türkler iktidarlarını kaybettiklerinde hâkimiyete gelenler ne yazık ki Türklere aynı hoşgörüyü göstermemişlerdir. Uzun mücadeleler sonunda ülkedeki Türklerin kültürel hakları yakın dönemlerde iyileştirilmiş; fakat yine de istenen ölçüye ulaşamamıştır.

Ülkemizde Afganistan'daki özellikle Özbek ve Türkmen topluluklarının dil ve edebiyatları üzerine aşağıdaki yayımlar yapılmıştır. Ancak söz konusu çalışmaların sınırlı sayıda olduğu, yeterli olmadığı görülmektedir.

Söylemez, Orhan (1997). *Yurt Koşuğları* (Bu kitapta aslen Güney Türkistanlı olup Amerika ve Türkiye'de yaşayan merhum şair Ergeş Uçgun'un şiirlerini yayımlanmıştır.). İstanbul: Ötüken

Gültekin, Mevlüt - M. Asif Yoldaş (2002) *Afganistan Özbekçesi-Türkçe Sözlük*. Ankara: Nobel.

Gültekin, Mevlüt (2006). *Asiyabad'dan Özbek Türkçesi Metinleri*. Niğde: NET-PA

Öztürk, Rıdvan (2014), *Günümüz Afganistanlı Özbek Şairleri*, Konya: Palet Yayınları.

¹ Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, E-posta: stolkun@anadolu.edu.tr.

Tolkun, Selahittin (2016). *Afgan Türkistanı Edebiyatından Örnek Bir Şahsiyet: Üstad Metin - İnceleme-Şiirler-Sözlük*. İstanbul: Kitabevi.

Ülkemizde bunların dışında üniversitelerde başta dil ve edebiyat olmak üzere bu topluluklarla ilgili değişik tezler de hazırlanmıştır. Ayrıca Güney Türkistan Özbeklerinin siyasi, demografik, kültürel yapıları üzerine de makaleler yazılmış, millî veya milletlerarası toplantılarda bildiriler sunulmuştur.

Güney Türkistanlı (Afganistan) Özbekler ve Türkmenler ağır şartlarda kimliklerini korumaya çalışmaktadırlar. Ülke, 1970'lerden beri süregelen istikrarsızlık ortamının yanında farklı terör unsurlarıyla önce Rusya olmak üzere günümüzde Batı ülkeleri ekseninde bir çekişme alanı olagelmıştır. Bunun neticesinde ülkemiz basın yayın organlarında da gördüğümüz gibi ne yazık ki Afganistan'dan her gün onlarca genç Türkiye'ye ve Türkiye üzerinde Avrupa'ya gitmeye çalışmaktadır.

Her türlü olumsuzluğa rağmen bu ülkedeki Özbek ve Türkmen aydınları hem sanal dünyada hem de matbu olarak eserler yayımlayarak kendi topluluklarını aydınlatmaya, kültürel kimliklerini korumaya ve sürdürmeye çalışmaktadırlar. Bu yazıda da Güney Türkistanlı Özbeklerin bu doğrultuda yayımladıkları üç kitap kısaca tanıtmaya çalışılacaktır.

Bu ülkede Özbek Türkçesiyle yapılan yayımlarda dilin *Özbekçä, Özbek tili, Türk Özbek tili, Özbek Türk tili, Türkî til, Türkîçe* gibi adlarla tanımlandığı görülmektedir.

Güney Türkistanlı Özbekler hâlen dahi Arap alfabesi kullanmaktadırlar. Burada ele alacağımız kitapların künyesi Arap alfabesiyle yazılmış kitaplardaki dil gördüğümüz kadarıyla büyük ölçüde Özbekistan'daki ölçünlü Türkçeye uyumlu hâle getirilmiştir. Bunun yanı sıra kitapların en azından üzerlerinde, kimisinde Türkiye kimisinde Özbekistan Latin alfabesiyle de bilgilerin verildiğini görüyoruz. Ayrıca bu yayınlarda kullanılan Arap alfabesinde şu sesler için yeni işaretler eklendiğini görüyoruz. Ancak bunların eserlerin bütününde hâkim olduğu pek söylenemez.

o, ö için “و”

بولغیل “bolğıl”

،کونگیل کونگل، “köngül, köngil”

Kapalı e için اې

کېلیب “kélip”

Bu yazıda tanıtılacak olan üç kitap, Türkiye’de Anadolu Üniversitesi’nde yüksek lisans tezi hazırlayan *Muhammed Yaqub Qaraş* tarafından yayıma hazırlanmıştır. Eserlerde sözü edilen müellifin adının yazımında birlik olmadığı dikkat çekmektedir. Burada ele alınacak kitaplarda Arap harfleriyle محمد يعقوب قره ش olarak yazılan *Qaraş*’ın adı, Latin harfli yazılan bölümlerde *Amir Alisher Navoiy Layli va Majnun* adlı kitapta *M. Yaqob Qarash*, *Hoca Ahmed Yesevî ve Yunus Emre* adlı kitapta ise *M. Yakup Karaş* olarak yazılmıştır.

Not: Bu kitaplardaki Arap harfli Özbek Türkçesi metinlerinden yapılan alıntılar tarafımızdan 34 Harfli Türk Dünyası Ortak Alfabesine uyarlanmıştır.

Amir Alisher Navoiy (m. 2014 / h.ş. 1395). Layli va Majnun. Neşre hazırlayan: Qaraş, Muhammad Yaqob. 1000 adet, Basım yeri: Mezâr-ı şerif. 88 s.

Çalışmada uygulanan numaralandırma tercihi dikkati çeken başlıca unsurlardandır. Öyle ki ilk 13 sayfasında herhangi bir numaralandırma bulunmaz. Sonra *elif-dâl* harfleriyle bir işaretlenen *Muqâddimâ* kısmı nihayet 1-84. sayfalar arasında asıl kısmı yani *Layli Macnun* destanı yer almaktadır. Kitabın sonunda yer alan 85-88. sayfalarında ise *Tili vâ Âdâbiyâtü Bölümü törtinçi sinfininig tälâbälârinin* küçük resimleri ve adları verilmektedir.

Ali Şîr Nevâî’nin *Leyli vü Mecnûn* mesnevisinin Arap harfleriyle basıldığı kitabın Arap harfli kapağında *Dâstânnig İxçâm Näsriy Bâyanı* “Destanın Kısa nesri izahı” notu bulunmaktadır. Türkiye’deki çalışmalarda *mesnevi* diye adlandırılan bu eser Özbek kaynaklarında *dâstân* diye geçmektedir.

Kitabın (harfle veya rakamla gösterilmeyen) dördüncü sayfasında *kitâb bêlgilâri* başlığı altında kitapla ilgili bilgiler verilmektedir. Burada eser metninin *Änvâr Hâcî Ähmâdof* tarafından kısalttığı bilgisi yanında, kitabın *Türk-Özbek Tili vâ Âdâbiyâtü Bölümü törtinçi sinfininig tälâbälâri* tarafından yayımlandığı da belirtilmektedir.

Kitabın beşinci sayfasında şu not düşülmektedir:

Büyük vâtändâşımız Älişer Nāvâiy äsârlârinini biliş, ulârning câhân vâ Özbék ädâbiyâtlâri ğâyâviy-bedâiy târâqqiyâtigâ qoşgân büyük hissâsi mâzmun vâ mâhiyâtini änglâb yêtiş hâr birimizning muqâddâs burçimizdi(r). Qollâringizdâgi kitâb şâir qâlâmigâ mânsub “Lâyli vâ Mäcnun” dâstânnig ixçâm näsriy bâyanı bolib, uşbu durdânâ äsârning äsâsiy mâzmununı änglâb yêtişingizgâ yârdâm bérâdi, déb umid qilâimiz.

Büyük vatandaşımız Ali Şîr Nevâî'nin eserlerini bilme, bu eserlerin dünya ve Özbek edebiyatlarının ölkü ve sanat yönünden gelişmelerine yaptığı büyük katkısının mana ve mahiyetini anlayabilmek hepimizin mukaddes borcumuzdur. Elinizdeki kitap, şairin kalemine mensup olan "Leyla ve Mecnun" destanının kısa beyanı olup, bu değerli eserin esas mazmunun tam olarak anlamanıza yardımcı olacağı ümidindeyiz.

Yine kitabın harfle veya rakamla gösterilmeyen baştan beşinci sayfasında *Balx Bilim Yurtining Ustadi Puhaniyar Muhammad Yaqob Qaraş* (Belh Üniversitesi Öğretim Üyesi Akademisyen Muhammed Yaqub Qaraş) tarafından yazılan *Söz başı* (سوز باشی) kısmı bulunmaktadır. *Qaraş*; burada *Leyla ve Mecnun* hikâyesinin doğuşu, ilk olarak kim tarafından destan olarak kaleme alındığı, Türk edebiyatında kimler tarafından işlendiği gibi mevzularda kısaca bilgi verdikten sonra Nevâî'nin bu hikâyeyi nasıl destan hâline getirdiğini anlatarak içeriği kısaca özetlemektedir. *Qaraş*, bu bölümü şöyle tamamlamaktadır:

Bu dâstân Âzerbâycân, Türk, Türkmân, Tâtâr vâ bâşqâ xälqlär âräsidadâ kéng şuhrät tâpdi. Fuzuliy "Läyli vâ Mäcnun" dâstânını yazdı. Umär Bâqiy "Läyli vâ Mäcnun"ning näsriy väryäntini yârätdi. Xälq şâirläri Nāvâiy dâstânı äsäsidadâ "Läyli vâ Mäcnun"ning folklor väryäntını häm yârätdilär.

"Bu destan, Azerbaycan, Türkiye, Türkmen, Tatar ve başka halklar arasında büyük şöhrət buldu. Fuzulî 'Leyli ve Mecnun' destanını yazdı. Ömer Bâkî 'Leyla ve Mecnun' destanını nesir olarak yazdı. Halk ozanları Nevâî'nin bu destanına dayanarak 'Leyli ve Mecnun'nun folklorik varyantını da yarattı."

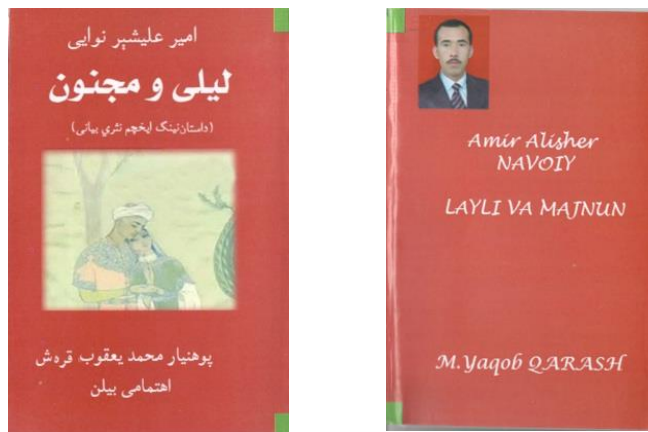
Kitabın bundan sonraki ا, ب, ج ve د olarak numaralandırılan kısmında mesnevi metnini kısaltıran filoloji doktoru Prof. *Änvär Hâcî Ähmädof*'un kaleme aldığı *Muqäddimä* kısmı bulunmaktadır.

Ähmädof da yazısının başında *Leyla ve Mecnun* hikâyesinin başlangıcından söz ederek bu hikâyenin Nevâî'nin hamsesinde de yer alması konusuna değinmektedir. *Ähmädof*, Nevâî'nin hamsesinin öneminden ve mahiyetinden söz ettiği bu bölümde *Leylâ ve Mecnun* mesnevîsini kısaltırken neye dikkat ettiğini yazının sonunda şöyle belirtmektedir.

Qolingizdägi kitâb mezkur äsärning ixçäm näsriy bâyânı bolıb, dâstân mäzmunı vâ bädi'iy qıymäti bilän yänä-dä äsânraq tänişingizgä yärdäm bërişi mäqsädnü közläydi. Undä Nāvâiy äsärیدägi bärçä voqiälär säqlängän bolıb, qährämänlärning içki tuyğuları, täbiät mänzäräläri täsviri birüz qısqärtırıp ifädälängän. Mäzkur kitâb Nāvâiy "Xämsä"sini ixçäm näsriy bâyânını yârätış yolıdägi bir täcribä bolıb, kämçiliklärning bolışı häm täbii. Muhtäräm

kitâbxânlâr öz fikrlâri bilân kéyingi nâşrni tâkâmillâştirişgâ yârdâm bérâdilâr, déb umîd qilâmız.

“Elinizdeki kitap mezkûr eserin kısa bir nesrî ifadesi olup mesnevînin mazmunu ve edebî değeri ile daha kolay tanışmanıza yardımcı olmasını hedeflemektedir. Bu yayımda, Nevâî'nin eserindeki bütün olaylar korunmuştur. Mesnevî kahramanlarının duygular, tabiat manzaralarının tasviri biraz kısaltılarak belirtilmiştir. Mezkûr kitap, Nevâî'nin hamsesinin kısa nesrî halini sunma yolunda bir tecrübe olduğu için eksikliklerin olması da tabiidir. Değerli okurların kendi fikirleriyle sonraki yayımdaki eksikliklerin giderilmesine yardımcı olacaklarını ümit ediyoruz.”

Tablo1: *Layli va Majnun* adlı kitabın ön ve arka kapak resmi

Edib Ahmed Yûkneki (m. 2016 / 1394). *Hibetü'l-Hakayik*. Hazırlayan: Muhammad Yaqub Qarash. Basım adedi: 500, Basım yeri Mezâr-ı şerif.

Karahanlı döneminden kalan üç eserden biri olan ve Türkiye'deki çalışmalarda daha çok *Atabetü'l-Hakayik* adıyla bilinen Edib Ahmet Yûkneki'nin meşhur ve mühim eseri Güney Türkistan'da (Afganistan) *Hibetü'l-Hakayik* olarak basılmıştır. Özbekistan'daki yayımlarda -*Yugnakiy* biçiminde - olduğu gibi burada da yazarın adı kitabın Latin harfleriyle yazılı arka kapağında *Yûkneki* olarak, ancak Arap harfli kısmında *Yügnakî* (يوگناكى) olarak yazılmaktadır. Kitabın başında *kitâb bêlgilâri* bölümünde nâşir olarak *Özbek Tili vâ Âdâbiyâtı Bölümü Törtinçi Sinfining Tâlâbâlâri* gösterilmiştir.

Bu kitabın da ilk dört sayfası numaralandırılmamıştır. Beşinci sayfadan itibaren ن-ا olarak işaretlenen sayfalarda takdim bölümü bulunmaktadır. İlk olarak و-ه-ج-ب-ا diye işaretlenen *Pîş-güftâr* bölümü Belh Üniversitesi Dil ve Edebiyat Fakültesi Derice Bölümü öğretim üyesi Türkmen soylu akademisyenlerinden Prof. Dr. Muhammad Sâlih Râsih Yıldırım tarafından yazılmıştır. Bu bölümde Râsih Yıldırım *Edib Ahmed Yûkneki*

ve eseri *Hibetü'l-Hakâyık* hakkında tanıtıcı bilgiler vermekte, eserin hazırlanma süreci ve maksadını anlatmaktadır.

Bu kitabın da ز - ح - ط - ي - ك - ل - م - ن olarak işaretlenen sayfalarında *Yaqob Qaraş*'ın kaleme aldığı *Söz başı* (سوز باشی) bulunmaktadır. Qaraş da yazısında Edib Ahmet Yükneki'yi tanıtmakta ve eseri hakkında bilgi vermekte; eserin bilim ve edebiyat camiasında hem *Hibetü'l-Hakâyık* hem de *Atabetü'l-Hakâyık* biçimlerinde tanındığını kaydetmektedir. Qaraş, ayrıca eser hakkında bilgiler vermekte ve eserin mahiyetine değinerek sözlerini şöyle tamamlamaktadır:

Ähmäd Yügnäkiyning häyâtü häqîdä mä'lumâtlär şulärdän ibârät. Birâq şairning "Hibetü'l-Häqâyıq" dâstânı bu mä'lumâtnı bir munçä toldırışgä, dâstân muällifining yäşägän dävrni täxmin qılışgä imkân bérädi. Birinçi Cähân Uruşı başlırdä Türkiyälik âlim "Näcib Âsım" İstänbuldägi Äyäsöfiyâ Mäscidining kitâbxänäsidadä Moğol tilidägi risälälär toplämigä kiritilgän bir qolyâzmäni tâpdı. Qolyâzmä Türkiy tilidä bolıb, tâpılğan qolyâzmä häli ilm âlämigä mä'lum bolmägän Ähmäd Yügnäkiyning Hibätü'l-Häqâyıq dâstânı bolıb çıqdı. Qolyâzmä hicriy 884nçi yilning zulqâ'dä äyidä (milâdiy 1480) İstänbuldä Äbdurräzzâq Bähşi tāmānıdān köçirilgän bolıb, kitâb 10nçi äsrdä Uyğur yâzuvi köpçilikgä mänzür bolmägäni üçün uyğur yâzuvi bilän köçirilgän mätnlärdän keyin Ärâbcä älifbädä vä Färsiy Tildä äyrim izâhlär häm bérädi. Keyinçilik bu äsärning yänä bir nêçä nusxäsi häm tâpıldı vä u nusxäläri häm Türk bilimänläri tāmānıdān äyniqsä Türk ölkäläridä qäytä-qäytä körilib yâyinlängän. Äfgäniständä esä Hibätü'l-Häqâyıqning birinci märtäbä çâp bolışidir vä bu kıymätli äsär 1394 / 2012nçi yil, Türk-Özbek tili vä Ädäbiyätü Bölimidän färiğ bolädigän färhäng-sévär mähässillärimizning mâliy yârdämi bilän bāsmāxānādān bāsılıb çıqārıldı. Ädäğdä ärdäqli täläbälärimizning färagätini qutläb vä här dāim Tängri Täälädän sağ u sālāmätlik istäb minnädärçilik bildirämän.

Ahmed Yükneki'nin hayatı hakkında malumatlar bunlardan ibarettir. Ancak şairin *Hibetü'l-Hakâyık* destanı bu malumatı bir miktar doldurmaya, destan müellifinin yaşadığı devri tahmin etmeye imkân sağlamaktadır. Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında Türkiyeli âlim Necib Âsım, İstanbul'daki Ayasofya Camii'nin kütüphanesinde Moğolca risaleler mecmuasında bulunan bir yazmayı buldu. Yazmanın Türk dilinde olup henüz ilim âlemince bilinmeyen Ahmed Yükneki'nin *Hibetü'l-Hakâyık* olduğu anlaşıldı. Yazma hicri 884 senesinin Zülka'de ayında (milâdi 1480) İstanbul'da Abdurrezzak Bahşı tarafından istinsah edilirken, eser 10. asırda Uygur yazısının halk arasında yaygın olmamasından dolayı, Uygur yazısıyla yazılan bu metinler Arap elifbasıyla ve Farsça kimi izahlarla verilir. Daha sonra bu eserin birkaç nüshası daha bulundu ve bu nüshalar da Türk bilim adamları tarafından bilhassa Türk ülkelerinde tekrar tekrar incelenerek yayımlandı. [Elinizdeki bu kitap ise] Afganistan'da *Hibetü'l-Hakâyık*'ın ilk defa yayımlanmasıdır ve bu kıymetli eser h.ş. 1394 / m. 2012 senesinde Türk-Özbek Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olacak olan anadilini seven yardımseverlerimizin mâlif yardımlarıyla basıldı. Eserin sonunda talebelerimizin mezuniyetini kutluyor ve daima Tanrı Teâlâ'dan sağ ve selâmet olmalarını dileyerek şükranlarımı arz ediyorum.

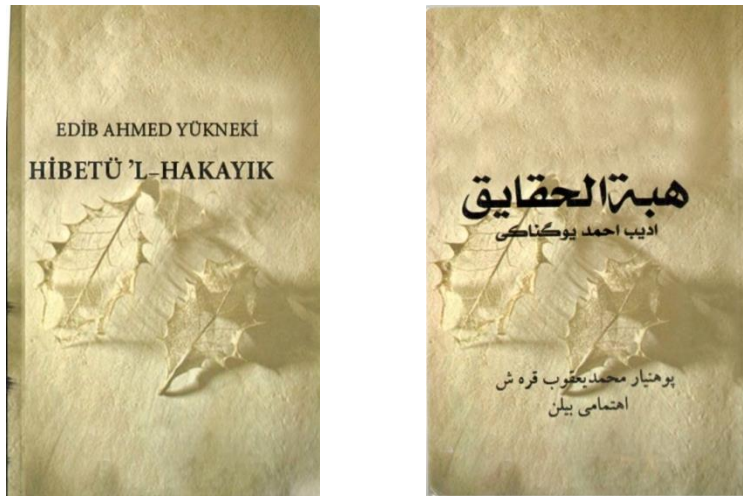
Bu bölümden anladığımız kadarıyla *Hibetü'l-Hakâyık*, Afganistan'da ilk defa olmak üzere o da Belh Üniversitesi Türk Özbek Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olacak olan öğrencilerin mali katkılarıyla yayımlanmıştır.

Kitabın bundan sonraki 1-55. sayfalarında *Hibetü'l-Hakâyık* bulunmaktadır. Arap harfli özgün metinde nüshalardaki farklı yazımlar dipnotla gösterilmektedir. Mesela ilk sayfada yer alan ننگا “nenge” kelimesi için 3. dipnotta ننگا olarak gösterilmiştir.

Kitabın sonundaki 56-58. sayfalarda ise küçük kareler içinde yayıma katkıda bulunan öğrencilerin resimleri ve altında kısa özgeçmişleri verilmektedir.

Bu kitapta da içindekiler ve kaynakça kısmı bulunmaması büyük eksikliklerdir. Ancak bundan sonraki yayımlarda bu gibi eksikliklerin giderileceğini umuyoruz.

Bu eser, Güney Türkistan'da (Afganistan) ilk defa basılıyor olması yönüyle ehemmiyet taşımaktadır. Bu ülkede yaşayan Türklerin milli varlıklarını sürdürmeleri bu tip yayımlarla daha da desteklenecektir. Üstelik bu kitabın basımında öğrencilerin gösterdiği ilgi ve hayırseverlik takdire şayandır.

Tablo 2. *Hibetü'l-Hakâyık* adlı kitabın ön ve arka kapak resmi

Hoca Ahmed Yesevî ve Yûnus Emre (2017). Hazırlayanlar: Belh Üniversitesi Türkçe-Özbekçe Bölümü Üçüncü Sınıf Öğrencileri. 500 adet. Belh. 79 s.

Sizlere tanıtılacak üçüncü kitap Belh Üniversitesi Türkçe Özbekçe Bölümü üçüncü sınıf öğrencileri tarafından hazırlanmıştır. Kitap, Özbek ve Türkiye Türkçesiyle

kaleme alınmıştır. Özbek Türkçesiyle olan bölümleri Arap harfli, Türkiye Türkçesiyle olan bölümleri de Latin harflidir.

Kitaba ilişkin esasında Hoca Ahmed Yesevî ve Yûnus Emre gibi iki büyük mutasavvıf hakkında Özbekistan ve Türkiye'deki yayımlanan yazılardan oluşan bir güldestedir, denebilir.

Kitabın girişinde *M. Yakup Karaş* tarafından Türkiye Türkçesiyle yazılmış *ÖNSÖZ* kısmı bulunmaktadır. *Karâş*, burada şöyle demektedir:

Hoca Ahmet Yesevi, İslam Türk Dünyasının manevi mimarıdır. Daha doğrusu, Budist, Hıristiyan, Yahudi, Zerdüşti, Maniheist, Şamanî Orta Asya halkını, Türkleri özgün milli yöntemle, manzum şiirlerle (hikmet) İslam'a çağıran büyük bir davetçidir.

Hoca Ahmet Yesevi, Orta Asya Türklerini, İslam dininde, Türk dilinde bir ortak kültür ve inançta birleştirdi. İslam inancının aşk ve sevgi yöntemiyle kabulünü sağladı.

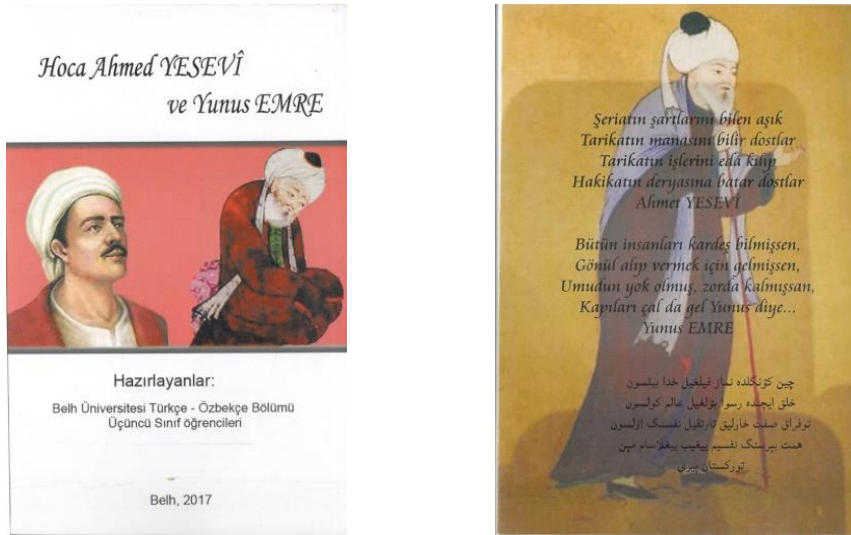
Yunus Emre, Türk edebiyatının iki büyük zirve şahsiyetinden birisidir, diğeri Fuzulî'dir. Kullandığı Türkçe ile niyeti, arzusu, dünya görüşü, inancı ve düşüncesi ile Türk milletinin gönlünde taht kurmuştur. Bundan dolayıdır ki Anadolu'nun muhtelif yerlerinde, halk Yunus'u sahiplenmiş ve buna bağlı olarak da Yunus'un muhtelif yerlerde onda fazla mezarının olduğu ileri sürülmüştür.

Karâş'ın bu *ön sözünden* sonra öğrenciler tarafından Özbek veya Türkiye Türkçesiyle hazırlanan 19 yazı bulunmaktadır. Kimi yazılar tek bir öğrenci kimileri ise iki öğrenci tarafından hazırlanmıştır. Her yazının başında öğrencinin resmi ve adı bulunmaktadır. Her yazının sonunda da çok defa o yazının alındığı kaynak verilmektedir.

Yazıları incelediğimiz Yunus Emre hakkındaki bölümlerin öğrenciler tarafından Mustafa Özçelik'in 2015'te yayımlanan *Yunus Emre* kitabından yararlandıkları anlaşılmaktadır.

Ahmet Yesevî hakkındaki bölümler ise öğrenciler tarafından Özbekistan'da Kiril harfleriyle basılmış olan metinlerin Arap harflerine aktarılmasıyla oluşturulduğu görülmektedir. Öğrenciler, kaynak olarak çok defa sanal ağdaki Özbek edebiyatı ve diliyle ilgili pek çok yazının bulunduğu www.ziyouz.com sitesinin yanında Hamidhân İslâmî'nin *Sultanu'l-arifin Hoca Ahmed Yesevî* adlı kitabını kullanmaktadırlar. Ne yazık ki kitapta içindikiler ve kaynakça bölümleri bulunmamaktadır.

Tablo 3. *Hoca Ahmed Yesevi ve Yunus Emre* adlı kitabın ön ve arka kapak resmi

Sonuç

Burada tanıtılan kitaplar elbette Türkiye'deki bu alandaki araştırmalar düşünüldüğünde ehemmiyetli değildir. Ancak bu zorluklar ülkesinde Türkler için edebiyatın esasen şiir olarak geliştiği ve sürdürüldüğü düşünüldüğünde, bu küçük yayınların önemi ortaya çıkmaktadır. Üstelik bu yayınların *Belh Üniversitesi Türk Özbek Dili ve Edebiyatı Bölümü* öğrencileri tarafından yapılmış olması ayrıca önemlidir. Aynı şekilde bir toplumun yükselmesinde hanımların etkin katılımının önemi malumdur. Bu yayımlara katılanlar incelendiğinden kız öğrencilerin önemli sayıda olduğu görülmektedir. Bu da bu yayınların bir başka sevindirici yönüdür. Netice olarak öğrencilerin bu türden çalışmaları sürdürmeleri teşvik edilmelidir.

Biz zor şartlarda bu eserleri hazırlayanları tebrik ediyor, bu türden yayımları arttırarak sürdürmelerini temenni ediyoruz.

Kaynakça

- Gültekin, M. - M. A. Yoldaş (2002) *Afganistan Özbekçesi-Türkçe Sözlük*. Ankara: Nobel.
- Gültekin, M. (2006). *Asiyabad'dan Özbek Türkçesi Metinleri*. Niğde: NET-PA
- Öztürk, R. (2014), *Günümüz Afganistanlı Özbek Şairleri*, Konya: Palet Yayınları.
- Söylemez, O. (1997). *Yurt Koşuğları* (Bu kitapta aslen Güney Türkistanlı olup Amerika ve Türkiye'de yaşayan merhum şair Ergeş Uçgun'un şiirlerini yayımlanmıştır.). İstanbul: Ötüken
- Tolkun, S. (2016). *Afgan Türkistanı Edebiyatından Örnek Bir Şahsiyet: Üstad Metin -İnceleme-Şiirler-Sözlük*. İstanbul: Kitabevi.